

УДК 346.61:339.543.32

Еміль Феделеш,*аспірант кафедри господарського права
юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

АНТИДЕМПІНГОВЕ МИТО ЯК ЗАСІБ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена аналізу антидемпінгового мита як засобу тарифного регулювання. Автором досліджується нормативно-правова база регулювання антидемпінгового мита, спільні та відмінні риси загальних та особливих видів мита, мета, об'єкти та процедура застосування останнього. Наводиться власна позиція щодо віднесення антидемпінгового мита до інструментів тарифного регулювання.

Ключові слова: тарифне регулювання, інструмент тарифного регулювання, антидемпінгове мито, ГАТТ, податковий характер.

Постановка проблеми. Одним з особливих видів мита, визначених у ст. 275 Митного кодексу України, що застосовуються з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, є **антидемпінгове мито**. Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Антидемпінгове мито є найбільш дискусійним видом серед особливих мит через його невизначеність як засобу державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. У наукових колах немає однозначної позиції щодо приналежності антидемпінгового мита до засобів тарифного чи нетарифного регулювання.

Антидемпінгове мито вже було предметом наукових досліджень, однак розглядалося в основному як прояв антидемпінгових заходів. Дослідженням правової природи антидемпінгових мит у різних аспектах займалися вчені таких галузей права, як адміністративне, митне, фінансове, міжнародне та господарське право, а саме: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, К.Г. Борисов, Л.К. Воронова, Є.В. Додін, Д.В. Задихайло, а О.М. Кочергін, І.С. Капуш, В.В. Поєдинок, А.Ф. Ноздрачев, С.Г. Осика та інші.

Метою статті є дослідження сутності антидемпінгового мита як засобу тарифного регулювання та виключення можливості віднесення його до засобів нетарифного регулювання. Разом із тим автором проаналізовано підходи до розуміння антидемпінгового мита та основні риси, що обумовлюють відмінність від загальних мит.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових позицій у питанні віднесення антидемпінгових мит до засобів тарифного регулювання виступає проблема класифікації антидемпінгового та інших особливих видів мита. Попри присутність у його назві терміна «мито», існують чималі суперечності щодо належності даного виду мита до засобів тарифного регулювання. Так, на думку ряду дослідників, зі змісту угод СОТ випливає той факт, що антидемпінгові, компенсаційні та захисні заходи, включаючи і відповідні мита, слід розглядати в рамках так званих заходів торговельного захисту і, відповідно, відносити до заходів нетарифного регулювання [1; 2].

Перш за все слід звернути увагу на формулювання ст. XI ГАТТ, за якою визначальною рисою для віднесення інструменту державного регулювання переміщення товарів через митний кордон до тарифних або нетарифних засобів є наявність або відсутність у механізмах їх застосування податкового складника [3].

На нашу думку, дослідження наявності чи відсутності в механізмі застосування антидемпінгового мита податкового складника слід розпочати з нормативного регулювання поняття «антидемпінгове мито». Норматив-

но-правовою базою, що регулює питання застосування антидемпінгового мита в Україні, є Митний кодекс України [4] та Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 року (далі – Антидемпінговий Закон) [5].

Законодавцем у ч.1 ст. 271 Митного кодексу України надається легальне визначення мита, яке є загальнодержавним податком, встановленим Податковим кодексом України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Частина 2 вказаної статті чітко визначає різновиди мита, що застосовуються в Україні, серед них, зокрема, особливі види мита, одним із яких є **антидемпінгове мито**. Стаття 275 Митного кодексу України визначає, що метою застосування особливих видів мита є захист економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, вони сплачуються незалежно від інших видів мита. Підставою ж застосування антидемпінгового мита є можливість заподіяння шкоди національному товаровиробнику у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, або вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення заподіює шкоду.

Отже, можна зробити висновок, що законодавець під антидемпінговим митом розуміє особливий вид мита, що застосовується за умови заподіяння шкоди національному товаровиробнику та з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників і сплачується незалежно від інших видів мита.

Зважаючи на те, що антидемпінгове мито за законодавством та своєю суттю є різновидом мита, що застосовується в Україні, доцільно говорити про притаманність антидемпінговому миту всіх ознак загальних видів мита. На нашу думку, до основних ознак загальних видів мита належить податковий характер платежів, обов'язковість та обумовленість сплати фактом переміщення товару через кордон.

Про податковий характер антидемпінгового та інших особливих видів мита свідчить те, що останні «сплачуються незалежно від сплати інших податків і зборів (обов'язкових платежів), у тому числі мита, митних зборів тощо, які, як правило, справляються при

ввезенні на митну територію країни імпорту певних товарів». Ідентичні норми містяться в Антидемпінговому Законі, Законах України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» та «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну». Важливою в цьому аспекті є використання фрази «незалежно від інших податків і зборів (обов'язкових платежів)». Таким чином, законодавство однозначно відносить антидемпінгове та інші особливі види мита до категорії податків і зборів. При цьому зазначені мита виступають як надбавки до загального ввізного мита.

Таким чином, відповідно до ст. XI ГАТТ, антидемпінгове мито як засіб державного регулювання слід відносити до інструментарію тарифного регулювання.

Виокремлення особливих видів мита свідчить про певні ознаки, що притаманні виключно спеціальним, антидемпінговим та компенсаційним митам. Ці ознаки і є тими відмінними рисами, що обумовлюють існування категорії особливих видів мита. Якщо говорити про відмінності між загальними й антидемпінговими та іншими особливими видами мита, то можна виділити три основні позиції: мету регулятивного впливу, об'єкти регулятивного впливу та процедуру встановлення мита.

Розглядаючи відмінності між загальними та особливими митами, насамперед звертаємо увагу на специфічну функцію або мету застосування особливих мит. Наприклад, у митному законодавстві цілого ряду країн для характеристики антидемпінгових, спеціальних та компенсаційних мит застосовується загальний термін «захисні мита». Захисні мита є інструментом загальної торгівельної політики і слугують для захисту інтересів товаровиробників у разі дешевого імпорту з третіх країн. Захисні мита запроваджуються як засіб протидії так званій «несправедливій торгівельній практиці», до якої належать демпінговий експорт, субсидування експорту в країнах-експортерах, невиконання країнами – торгівельними партнерами – своїх міжнародних зобов'язань, зокрема вимоги СОТ та Генеральної угоди з торгівлі та тарифів 1947 року [6].

Таким чином, особливі види мита покликані не регулювати загальну структуру імпорту та експорту, а компенсувати конкретні випадки недобросовісної конкуренції у сфері зовнішньої торгівлі. Оскільки у випадку демпінгу ця недобросовісна конкуренція полягає у занадто дешевому імпорті, який негативно впливає на механізми ціноутворення на внутрішньому ринку, то захисна функція особливих мит полягає у компенсації різниці

між нормальною ціною товару та заниженою. Отже, першою відмінною рисою є мета застосування антидемпінгового мита – захист національного товаровиробника шляхом компенсації різниці між нормальною ціною товару на внутрішньому ринку та заниженою ціною завезеного товару.

Наступною особливістю застосування антидемпінгового мита, яка відрізняє його від загальних мит, є процедура застосування, а саме: антидемпінгове мито застосовується на підставі законів та підзаконних нормативно-правових актів уповноважених на те органів виконавчої влади. Процедура застосування антидемпінгового мита визначена у Антидемпінговому Законі, відповідно до якого антидемпінгове мито застосовується у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду національному товаровиробнику, або у разі вивезення за межі митної території України товарів за ціною, істотно нижчою за ціни інших експортерів подібних або безпосередньо конкуруючих товарів на момент цього вивезення, якщо таке вивезення заподіює шкоду.

Відповідно до положень Антидемпінгового закону антидемпінгове мито є зовнішнім проявом антидемпінгових заходів, що застосовуються на підставі антидемпінгового розслідування. Розглянемо детальніше процедуру застосування антидемпінгових мит.

Відповідно до ст. 3 Антидемпінгового закону проведення антидемпінгового розслідування в Україні здійснюється на засадах, визначених цим Законом, уповноваженими на це органами: центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики, тобто Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, – Міністерством доходів і зборів України, а також Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі. Варто відзначити, що Міністерство доходів і зборів України ліквідоване на підставі ухваленої Кабінетом Міністрів України Постанови № 67 від 1 березня 2014 року [7], а згодом Кабінет Міністрів України ухвалив рішення перетворити Міністерство доходів і зборів України у Державну фіскальну службу, затвердивши Постанову № 160 від 21 травня 2014 року [8].

Оскільки положення Антидемпінгового закону містять неточності, то необхідним вбачається привести положення останнього у відповідність до чинного законодавства та структури системи державних органів України. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 236 від 21 травня 2014

року [9], Державна фіскальна служба України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику та державну політику у сфері державної митної справи. Отже, пропонується у ст. 3 Антидемпінгового закону замінити формулювання «центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику» на «центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику та державну політику у сфері державної митної справи».

Процедура застосування антидемпінгових мит розпочинається з антидемпінгового розслідування, яке проводиться з метою встановлення фактів демпінгу та шкоди національному товаровиробнику. На підставі проведеного антидемпінгового розслідування Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі ухвалює рішення про застосування антидемпінгових заходів, організовує та контролює їх виконання. Як вже зазначалося вище, антидемпінгові заходи здійснюються шляхом застосування антидемпінгового мита на товар, що є об'єктом демпінгу.

Окрім того, процедура встановлення та визначення розміру антидемпінгового мита істотно відрізняється від процедури встановлення загальних мит, ставки яких, відповідно до ст. 2 Закону України «Про Митний тариф», встановлюються або змінюються виключно шляхом внесення змін до Митного тарифу України в порядку, визначеному законом. Антидемпінгові та інші особливі види мита мають персоніфікований, індивідуальний характер, що є певного роду аргументом для віднесення їх до засобів нетарифного регулювання; в рамках СОТ особливі мита розглядаються як один із варіантів заміни нетарифних бар'єрів.

Якщо звернутися до міжнародно-правового регулювання антидемпінгових мит, то нормами угод СОТ (ст. VI ГАТТ, Угода про застосування ст. VI ГАТТ 1994 р.) визначаються, насамперед, процедурні питання встановлення таких мит (необхідні умови для застосування, розрахунку демпінгової маржі і, відповідно, обмеження її величиною ставки мита, правила проведення антидемпінгового розслідування, перегляду прийнятих рішень, строки дії антидемпінгових заходів, гарантії прав сторін антидемпінгового розслідування тощо). Таким чином, міжнародно-правові зобов'язання держав-членів СОТ полягають саме в додержанні процедурних питань встановлення антидемпінгових мит.

Однак, як зазначалося вище, наявність податкового характеру у механізмі застосування антидемпінгового мита однозначно

відносить його до інструментів тарифного регулювання.

Слушною у вирішенні питання віднесення антидемпінгового мита до конкретного виду державного регулювання є пропозиція щодо необхідності окремо розглядати безпосередньо антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні мита як засіб тарифного регулювання, адже вони «носять податковий характер, вони не є платою за послуги або різновидом штрафу», та «адміністративну процедуру проведення спеціального, антидемпінгового та антисубсидійного розслідувань, що в даному випадку необхідно відносити до групи нетарифних засобів» [10, с. 158-159;11].

На нашу думку, вказана позиція є вірною, адже антидемпінгове мито як явище має економічне підґрунтя, є підвидом одного з елементів системи тарифного регулювання та застосовується як інструмент тарифного регулювання. Підтвердженням правильності такої точки зору є також положення Антидемпінгового Закону, який чітко розрізняє такі поняття, як *антидемпінгові заходи*, які являють собою «попередні або остаточні заходи, що застосовуються відповідно до цього Закону під час або за результатами антидемпінгового розслідування», та безпосередньо *антидемпінгове мито*, що являє собою «особливий вид мита, що справляється у разі ввезення на митну територію країни імпорту товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів».

Окрім того, особливості механізму встановлення мита, на нашу думку, не можуть бути підставою для віднесення останнього до нетарифних засобів регулювання. Наприклад, згідно зі ст. 2 Закону України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [12] передбачено щорічне запровадження сезонних ввізних мит у подвійному розмірі до пільгових ставок ввізного мита на сільськогосподарську продукцію певних груп УКТЗЕД, які протягом часу їх дії заміщують ввізні мита та є винятком із пільгових та преференційних режимів. Згідно з ч. 3. ст. 2 названого Закону терміни дії сезонних мит встановлюються Кабінетом Міністрів України. Але, незважаючи на таку процедуру, Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» однозначно відносить сезонні мита до тарифних засобів регулювання імпорту сільгосппродукції, а нетарифне регулювання визначається ст. 3 даного Закону.

Таким чином, антидемпінгові мита виступають інструментом тарифного регулювання та водночас є одним з елементів у системі захисних заходів, які застосовуються у разі недобросовісної конкуренції з боку

інших держав і іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а сама процедура розслідування та встановлення такого мита є адміністративним методом державного регулювання та може бути віднесена до інструментів нетарифного регулювання.

Висновки

Аналіз сутності та правової природи антидемпінгових мит свідчить про те, що, незважаючи на адміністративний характер механізму застосування, антидемпінгове мито належить до інструментарію тарифного регулювання, адже має характер податкового платежу, економічне підґрунтя та є підвидом одного з елементів системи тарифного регулювання, а також не є видом штрафу або плати за послуги. Від антидемпінгового мита слід відрізнити процедуру його застосування, яка за своїми ознаками може бути віднесена до нетарифного регулювання. Характерними рисами антидемпінгового мита є :

- специфічна мета застосування – захист економічних інтересів держави та національних товаровиробників шляхом персоналізованого регулювання імпорту;
- об'єктом регулювання виступають товари, які є об'єктом демпінгу;
- процедура застосування визначається окремим нормативно-правовим актом та встановлюється на підставі проведеного розслідування.

Список використаних джерел

1. Шишаев А.И. Регулирование международной торговли товарами / А.И. Шишаев – М., 1998. – 174 с.
2. Приймаченко Д.В. Митна політика України та її реалізація митними органами / Д.В. Приймаченко. – Дніпропетровськ, 2006. – 332 с.
3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1947 року // Україна і Світова організація торгівлі : збірник офіційних документів. – К., 2002. – 384 с.
4. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38. – Ст. 288.
5. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12.1998 № 330-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 12. – Ст. 97.
6. Наку А.А. Таможенное право ЕС / А.А. Наку, Б. І. Кучер. – К. : ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2003. – 189 с.
7. Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2014 № 67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2014-%D0%BF>.
8. Про утворення Державної фіскальної служби : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-2014-%D0%BF/para6#n6>.

9. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.

10. Ківалов С.В. Митна політика України / С.В. Ківалов, Б.А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2001. – 256 с.

11. Consolidated Version Of The Treaty Establishing The European Community // Official Journal of the European Communities. – 24.12.2002 – С. 325/33;

12. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України від 17.07.1997 № 468/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 44. – Ст. 281.

Статья посвящена анализу антидемпинговой пошлины как средства тарифного регулирования. Автором исследуется нормативно-правовая база регулирования антидемпинговой пошлины, общие и отличительные черты общих и особых видов пошлин, цель, объекты и процедура применения последней. Приводится собственная позиция по отнесению антидемпинговой пошлины к инструментам тарифного регулирования.

Ключевые слова: тарифное регулирование, инструмент тарифного регулирования, антидемпинговая пошлина, ГАТТ, налоговый характер.

The article analyzes the anti-dumping duty as a means of tariff regulation. The author examines legal and regulatory framework governing anti-dumping duty, common features of general and specific customs duties, purposes, features and application procedure of anti-dumping duty. The author presents his own position about anti-dumping duty as a means of tariff regulation.

Key words: tariff regulation, tool of tariff regulation, anti-dumping duty, GATT, fiscal.

